

Nr 14

Försvarsutskottets betänkande angående uttryckningsbidrag för värnplikliga.**Värnpliktsförmånsutredningen**

Utredningen rörande systemet för förmåner åt värnplikliga m. fl. lämnade i oktober 1972 betänkandet (SOU 1972:68) Värnpliktsförmåner. Betänkandet redovisar utredningens principförslag rörande förmåner åt värnplikliga, vapenfria tjänsteplikliga och inskrivningsskyldiga.

Vid sina överväganden om olika principer för förmåner har utredningen funnit att ett system enligt principen studiesocial ersättning är att föredra såvitt gäller värnplikliga under grundutbildning.

Beträffande de olika slagen av förmåner anför utredningen att uttryckningsbidraget närmast är avsett att underlätta återgången från grundutbildning till civil verksamhet. Många värnplikliga har endast detta belopp jämte penningbidraget för de sista tjänstgöringsdagarna att lita till för sin försörjning närmast efter uttryckningen, om de inte skall skuldsätta sig eller vara hänvisade till socialhjälp eller bidrag m. m. från föräldrar eller andra närstående. För t. ex. en förvärvsarbetande med månadslön kan situationen vara besvärlig innan första lönen efter uttryckningen får lyftas. Även för andra kategorier torde ett uttryckningsbidrag vara av stor betydelse. Frågan om uttryckningsbidrag får särskild aktualitet under perioder med stor arbetslöshet.

Utredningen har funnit att det generellt sett är en skyldighet för det militära försvaret att underlätta övergången till civil verksamhet för den värnpliklige. Utredningen anser att uttryckningsbidraget bör finnas kvar i ett framtida förmånssystem för att den värnpliklige skall kunna få sin försörjning tryggad närmast efter uttryckningen från grundutbildning.

Enligt utredningens mening bör uttryckningsbidraget även i fortsättningen vara lika stort för alla värnplikliga. Det bör i princip motsvara åtminstone en halv månadsinkomst för värnpliklig. Med utgångspunkt i studiemedelsbeloppet för läsåret 1971/72 beräknar utredningen uttryckningsbidraget till ca 440 kr. Nuvarande bidragsbelopp (250 kr.) fastställdes år 1967.

Värnpliktsförmånsutredningens betänkande har remissbehandlats. Remissinstanserna anser liksom utredningen att uttryckningsbidraget bör behållas i förmånssystemet och vara lika stort för alla värnplikliga. Förslaget om bidragets storlek biträds av överbefälhavaren, försvarets civilförvaltning och värnpliktsverket. Försvarets rationaliseringsinstitut, Sveriges akademikers centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, Centerns ungdomsförbund och Arbetsgruppen för 1972 års värnpliktskonferens anser dock att förslaget belopp är för lågt eller att det bör bestämmas på annat sätt än

utredningen har föreslagit.

Värnpliktsförmånsutredningen har i oktober 1973 lämnat betänkandet (SOU 1973:40) Civilförsvarsförmåner.

Utskottet

I propositionen 1974:1 bilaga 6 (s. 66) anmäler chefen för försvarsdepartementet att han i avvaktan på att beredningen av värnpliktsförmånsutredningens betänkanden slutförs har beräknat 30 milj. kr. för att från den 1 juli 1974 förbättra de värnpliktigas förmåner, i första hand resemöjligheterna och uttrykningsbidragen. Med hänsyn till det allmänna kostnadsläget förordar han att uttrykningsbidraget för värnpliktig höjs från 250 till 400 kr. Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att godkänna vad departementschefen har förordat. Utskottet kommer att behandla detta förslag samt förslag rörande värnpliktsförmåner i motionerna 1974:152, 1974:662 och 1974:1287 i ett kommande betänkande om bl. a. försvarets utgifter för nästa budgetår.

I samband med 1974 års värnpliktskonferens den 12-14 mars 1974 har värnpliktiga under grundutbildning uttalat starka farhågor beträffande sin ekonomiska situation efter uttryckning under våren 1974 och fört fram önskemål om en omedelbar höjning av uttrykningsbidraget till 1 000 kr.

Vårt försvar bygger på allmän värnplikt. Som riksdagen tidigare har uttalat (senast FöU 1972:17 s. 56) är det angeläget att de olika värnpliktsförmånerna sammantagna ger den värnpliktige förutsättningar att fullgöra tjänstgöringen och återgå till civilt arbete utan annan uppoffring än den som värnplikten som sådan innebär. Förmånerna bör kunna omprövas med hänsyn till prisutvecklingen och den allmänna standardutvecklingen.

Ett förslag beträffande system för förmåner åt värnpliktiga m. fl. beräknas kunna lämnas till riksdagen under innevarande år. Utskottet vill inte föregripa beredningen av detta förslag.

I detta sammanhang räknar utskottet med att det redan lämnade förslaget om förbättring av de värnpliktigas förmåner fr. o. m. budgetåret 1974/75 kommer att genomföras. En höjning av uttrykningsbidraget från 250 till 400 kr. ingår i förslaget.

Utskottet har övervägt de skäl som talar för att de värnpliktiga redan under våren 1974 skall få bidrag i samband med uttryckningen med samma belopp som har föreslagits i statsverkspropositionen. Penningvärdets förändring sedan år 1967 och det aktuella arbetsmarknadsläget motiverar enligt utskottets mening en särskild förbättring för återstoden av innevarande budgetår. Ca 33 125 värnpliktiga och 175 vapenfria tjänstepliktiga rycker ut från grundutbildning under den perioden.

Med utnyttjande av sin initiativrätt föreslår utskottet att värnpliktiga m. fl. som denna dag eller senare dag under budgetåret rycker ut från tjänstgöring som berättigar till uttrykningsbidrag skall för tjänstgöringen få ett särskilt bidrag om 150 kr. Bidraget är avsett att jämte uttryknings-

bidraget underlätta återgången till civil verksamhet.

Utryckningsbidrag skall betalas ut till den värnpliktige under hans hemortsadress omedelbart efter uttryckningen. För att det om möjligt skall kunna bli en samtidig utbetalning med 400 kr. bör förbättringen för de värnpliktiga nu inte formellt betraktas som en höjning av utryckningsbidraget. En sådan höjning skulle nämligen kräva en ändring av värnpliktsavlöningskungörelsen (1970:676).

Den 27 mars 1974 sker uttryckning från grundutbildning för ca 10 700 värnpliktiga. Ett beslut av riksdagen i enlighet med utskottets förslag torde kunna medge utbetalning med 400 kr. kort tid efter uttryckningen.

Utskottet beräknar utgifterna för det särskilda bidraget till ca 5 milj. kr. beträffande värnpliktiga och ca 26 000 kr. i fråga om vapenfria tjänstepliktiga. För ändamålet står förslagsanslag till förfogande. Dessa kan vid behov överskridas. Utskottet kan inte nu bedöma huruvida kostnadsökningen för värnpliktiga ryms inom budgetårets utgiftsram för det militära försvaret. Om merutgiften skulle medföra att ramen överskrids bör det överskridande som hänför sig till utgiften inte behöva återbetalas genom avdrag på kommande års utgiftsram.

Utskottet hemställer

att riksdagen med godkännande av vad utskottet har anfört beslutar om ett särskilt bidrag till värnpliktiga m. fl. som under perioden 22 mars—30 juni 1974 rycker ut efter grundutbildning.

Stockholm den 22 mars 1974

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Gustafsson i Uddevalla (s), Gustavsson i Ängelholm (s), Karl Bengtsson i Varberg (fp), fru Sundström (s), herrar Glimmér (c), Brännström (s), Virgin (m), Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Björk i Gävle (c), Andreasson i Östra Ljungby (c) och Wååg (s).

